

*Dežela kranjska nima lepšga kraja,
ko je z okolš'no ta, podoba raja*

Spoštovani

Še enkrat: »Zakaj toliko besed okrog Brja?!« Ker gre za zelo resno zadevo. Ne samo za »nekaj nedolžnih rastlinic«, ampak za dolgoročno eksistenčno pomembno območje morda ne samo za ta kot naše domovine. Menda ne bomo omejili vsega »kinča nebeškega« samo na »otoček sredi jezerčka in gradič nad njim«?! Kaj ni mislil že Prešeren na okolje in širšo okolico, ko je poudaril »z okolš'no ta podoba raja«?

Krajinska, pestrostna (habitatna) primerjalna prednost Brja v Blejskem kotu, znotraj njegovega urbanega prostora, kmetijskih površin, gozdov in planinskih območij je več kot očitna in se kaže v možnosti sonaravnega, trajnostnega, poučno raziskovalnega, kulturnega, doživljajskega, predvsem »mehkega« turizma. Te možnosti želimo skrbno in z občutkom predstaviti javnosti na različne načine: s knjigo, filmom, učno potjo, brvjo preko Save Dolinke... Zato smo se odločili za nakup parcele na osrednjem območju Brja.

Čedalje bolj se zavedamo bistva našega bivanja na zemeljski obli. Našo naravno, kulturno in zgodovinsko dediščino so nam v hrambo zaupali naši predniki. Velika pestrost majhne Slovenije je v globalnem okviru primerjalna prednost naše države, za trgovce, ki se tega ne zavedajo pa »trgovina s porcelanom«. Nakupa parcele zato ne smemo razumeti kot pridobitev lastnine v ozkem pomenu besede, ampak kot simbol svobode, pristnosti, lastnega zavedanja in vračanja k naravi. Cena za to ni nikdar previsoka!

Višji okoljski standard načeloma več stane. Nekatero oblike divjega kapitalizma in uporaba

marsikdaj premalo prilagojenih novih tehnologij ogrožajo tudi dosedanje standarde trajnostnega, sonaravnega in večnamenskega gospodarjenja s prostorom in naravnimi bogastvi. Pritisk nezdrave ekonomije in golega pohlepa po dobičku je silovit. Etični princip mu ne sme biti podrejen. Le z etično odgovornostjo lahko rešujemo naravo in s tem tudi sami sebe. Razmere bo potrebno uravnotežiti celovito in v skladu z naravo razviti tudi sklade za naravo.

V Društvu za varstvo okolja smo od referendum-ske zmage izvedli nekaj čistilnih akcij v Brjeh, širši odbor strokovnjakov društva je pripravil študijo za Ministrstvo za okolje in prostor, gradbeni, energetski in prostorski strokovnjaki so izdelali alternativni predlog in idejni načrt prenove HE Moste, ki ohranja zavarovana območja Brja in Piškovice ter rešuje energetska problematiko. Alternativni projekt je bil predstavljen v lanskoletni številki naše revije in si ga lahko ogledate na naši spletni strani. Pripravili pa smo tudi Opis naravnih posebnosti in usmeritve za upravljanje na območju Brja, ki bo za vse, ki imate naravo radi, zanimivo branje v tej številki Zavesti.

Z nakupom parcele v Brjeh želimo člani in podporniki Društva za varstvo okolja Bled in Odbora za rešitev Save Dolinke napraviti še korak dlje in ohraniti ta pester košček našega prostora našim zanamcem neoskrunjen ter ustrezno poskrbeti za gospodarjenje z njim.

Vabimo vas, da se nam pridružite!

Miro Kapus

Opis naravnih posebnosti na območju Brja, usmeritve za upravljanje in ohranjanje

Na območju Brja se nahajajo naslednje naravne posebnosti pomembne v zvezi z upravljanjem in urejanjem:

- a. lehnjakotvorni izviri
- b. bazična nizka barja
- c. suha travišča
- d. gozd rdečega bora in skalne glote
- e. rastišče loeselove grezovke
- f. rastišče rezike
- g. rastišča številnih drugih ogroženih rastlinskih vrst (npr. moknati jeglič, črnika-sti sitec, brstična lilija, močvirski meček, navadna mastnica, več vrst orhidej itd.)
- h. nekdanja struga reke Save Dolinke

a. Lehnjakotvorni izviri sodijo med evropsko najbolj ogrožene habitatne tipe. So prednostni habitatni tip omrežja Natura 2000, kar pomeni, da je za uničenje izvira, ki je uvrščen v Naturo 2000 potrebno soglasje Evropske komisije (razen, ko gre za višje interese človekove varnosti in zdravja). Pričakujemo, da bo ob dopolnitvi Nature 2000 v Sloveniji po biogeografskih seminarjih tudi Brje razglašeno za območje Natura 2000.

Lehnjakotvorni izviri pri Bledu so bili nekoč nanizani v vencu po terasah Save Dolinke in Bohinjke in nad Blejskim jezerom, vendar so v veliki meri že uničeni zaradi poselitve in paše. Lehnjakotvorni izviri v Brjeh in pri Bodeščah so še edini večji in dobro ohranjeni.

Za nastanek lehnjaka so običajno potrebne vodne rastline, ki spreminjajo kemijsko ravnotežje v vodi in tako omogočijo izločanje lehnjaka. Lehnjak pri Bledu nastaja na poseben način. Voda se s med podzemnim tokom preko plasti jezerske krede nasiti z apnencem, ki se odlaga takoj, ko priteče na površje. Tako nastajajo izredno slikovita slapišča z nizkimi ponvicami in prelivi. Lehnjak se

odlaga tudi na suhem listju in vejah, ki padejo v izvir. Taka oblika slapišč in način odlaganja lehnjaka je v Sloveniji poznan le pri Bledu, tako da gre za enkratni pojav v državnem merilu.

Zaradi izredne krhkosti lehnjaka ima vsak poseg na najožjem območju izvira že lahko uničujoče posledice. Dostop v bližino lehnjakotvornih izvirov brez »puščanja sledi« ni mogoč. Nekateri izviri prihajajo na plano že v useku nad potjo, voda se preliva po poti in teče naprej po pobočju. Pri urejanju poti je treba ohraniti pretok vode na obstoječem mestu. Lehnjakove strukture, ki jih ne zaliva voda namreč kmalu počrniijo in se začno zaraščati.

Lehnjakotvorni izviri so zaradi izredne slikovitosti ena privlačnejših točk Brja. Krhkost lehnjaka onemogoča prost dostop. Morda bi bilo do njih mogoče speljati dvignjeno pot, iz katere ne bi bilo mogoče stopiti na izvir. Vendar je z odpiranjem dostopa k izvirov smiselno počakati.

b. Bazična nizka barja so se razvila na terasi pod lehnjakotvornimi izviri. Voda iz izvirov se tu razliva in zastaja. Tako nastaja izjemno naravno okolje, ki je zelo revno s hranilnimi snovmi, zaradi nasičenosti z apnencem pa je bazičnega značaja. V takih posebnih razmerah uspevajo vrste, ki so nanje posebej prilagojene in praviloma redke in ogrožene.

Tudi bazična nizka barja sodijo med habitatne tipe, ki se varujejo preko omrežja Natura 2000. V Sloveniji se pojavljajo predvsem v alpskem, predalpskem in dinarskem svetu. Obstoj barij je odvisen predvsem od vodnega režima. Osuševanje pospeši zaraščanje, obenem pa toliko spremeni življenjske razmere, da uspevanje tipičnih barjanskih vrst ni več mogoče. V Brjeh je bil vodni režim barja pred leti že prizadet z izgradnjo ribogojnice, ki sedaj razpada. Zaradi poglobitve odtoka z barja se je to v najbolj jugovzhodnem delu precej osušilo, čemur je v nekaj letih sledilo intenzivnejše zaraščanje.

Bazična nizka barja so ogrožena predvsem zaradi spiranja gnojil iz kmetijskih površin na terasi nad Brjem, ki so se v zadnjih letih zelo intenzivirale, zaraščanja, sprememb vodnega režima ter hoje ali celo vožnje po njih. Podatkov o spiranju gnojil iz zgornje terase še nimamo, vendar pa se na območju barja zadnja leta precej pogosteje kot prej pojavlja navadni trst, kar bi bil lahko znak za evtrofizacijo (spremenjeno stanje v vodi zaradi gnojil). Zaradi morebitnih sprememb v kemizmu vode bi bilo treba uvesti spremljanje kvalitete vode v lehnjakotvornih izviroh. Prizadevati bi si morali za ekstenzivno rabo kmetijskih površin nad Brjem. Površine barja se počasi zaraščajo. Delno zaradi spremenjenega posega v vodni režim zaradi pred leti postavljene ribogojnice, delno zato, ker so na površinah v preteklosti najverjetneje vsaj občasno pasli ali kosili. Na območju barja bi bilo treba odstranjevati lesne rastline, vendar tako, da se ostalo rastlinstvo na barju ne bi poškodovalo. Barje je bilo zadnja leta vsaj dvakrat poškodovano zaradi vožnje z motornimi vozili. Vožnja v naravnem okolju je sicer prepovedana, vendar bi jo bilo treba tudi fizično onemogočiti.

Rastlinstvo barja, med katerim je tudi loeselova grezovka, je mogoče predstaviti z izobraževalnimi tablami. Hojo po barju bi lahko omejili tako, da bi ob tabli postavili dvignjeno stojišče, ki bi bilo proti barju ograjeno. V prihodnosti bi se barje lahko predstavilo tudi iz dvignjene poti k lehnjakotvornim izviro.

c. Suha travišča so v preteklosti gotovo preraščala dobršen del ravnine v Brjeh. Danes zaradi opuščanja paše in košnje zelo hitro prehajajo v preplet grmišč in manjših traviščnih zaplat. Flora suhih travišč je izredno pestra in barvita ter privlačna tudi za obiskovalce.

Suha travišča v Brjeh se zaradi opustitve košnje izredno hitro zaraščajo. S tem izginja tudi njihovo pestro in ogroženo rastlinstvo. Zagotoviti bi bilo treba košnjo, morda tudi že odstranjevanje grmovja.

Izredno pestro floro (npr. moknati jeglič, črnkasti sitec, brstična lilija, močvirski meček, navadna mastnica, več vrst orhidej itd.) je mogoče predstaviti s poučnimi in opozorilnimi tablami. Morebitna oprema za obiskovalce naj bo postavljena tako, da odvrača od hoje in zadrževanja izven obstoječih poti.

d. Gozd rdečega bora in skalne glote

Sekundarni borov gozd na aluvialnih nanosih predalpskega sveta. V drevesnem sloju prevladuje rdeči bor, primešana je smreka in ostale vrste, večinoma v grmovnem sloju.

Rastišče je obubožano ali degradirano in je bor zaradi svoje skromnosti konkurenčen prehran-

beno zahtevnejšim iglavcem in listavcem.

Zaradi slabe rasti drevja gozdna združba nima gospodarskega pomena. Sedanji sestoji so pomembni zaradi varovalne vloge rastišča pred ujmami (uradno razglašeni varovalni gozd) in krajinskega izgleda.

Razvil se je na traviščih, nastalih po prenehanju stalnih in občasnih ujm ali pa po prej izkrčenem hrastovem – belogabrovem gozdu. Na teh površinah so včasih pasli živino in delno tudi kosili. S prenehanjem človekovega vpliva se površine intenzivno zaraščajo. Razvoj gre spet v smeri primarnega gozda hrasta, belega gabra in celo bukve.

Gozdno združbo rdečega bora in skalne glote z vsemi variantami in razvojnimi fazami je potrebno v celoti zavarovati kot posebnost v našem prostoru, saj je verjetno v Sloveniji razširjena le na tem ozkem območju (spodnji del Save Dolinke).

Poleg izredno redkih rastišč zgornje gozdne združbe pa je v Brjeh možno najti še vrsto drugih pogostejših splošno razširjenih združb v predalpskem in alpskem svetu Slovenije:

- na višjeležeči terasi, kjer so že obdelovalne površine, travniki in pašniki je najti ostanke gozdov belega gabra – stadij s hrasti,
- na zaravninah nižjih teras se mestoma pojavlja bolj ali manj ohranjena združba belaga gabra in črnega teloha,
- ozek pas terase ob Savi Dolinki porašča vrbovje,
- strme brežine višje ležečih teras sedaj porašča rdeči bor. Sicer pa je to območje toploljubnega grmišča in gozda malega jesena in gabrovca ter bukve in gabrovca.

V Brjeh (tudi izven območja že zavarovanega mokrišča) je gozd s posebnim namenom z zelo poudarjenimi ekološkimi in socialnimi funkcijami, ki jih gozd v prostoru opravlja. Pestrostna - biotopska funkcija, hidrološka, estetska, poučna, raziskovalna, funkcija varovanja naravne in kulturne dediščine, pri kakovostnem upravljanju seveda tudi turistično-rekreacijska, so najpomembnejše, ob hkratnem dejstvu, da gre za »nepomembno lesno njivo« v proizvodno ekonomskem smislu. V načrtu za gospodarjenje bo potrebno temeljito uskladiti javni in zasebni interes ter določiti obveznosti, omejitve in nadomestila za lastnike gozdov ter omejitve za javnost.

Odlok o gozdovih s posebnim namenom v občini Bled – Zeleni pas Bleda je v postopku sprejemanja.

Zaželena je sedanja raba zemljišč - obstoječi način trajnostnega sonaravnega večnamenskega gospodarjenja z gozdovi (gre za gozd s posebnim namenom z možnimi ukrepi – izrazito malo-

površinsko gospodarjenje z dolgo proizvodno in pomladitveno dobo) je mogoč na osnovi predhodnega soglasja pristojne organizacije za varstvo narave. Krčenje gozda ni dovoljeno. Enako pogozditev travnika oziroma pašnika. Hkrati pa je potrebno preprečevati spontano zaraščanje teh površin. Ne sme se posegati v obrežno vegetacijo (redčiti, sekati, saditi).

»Okoli pravno zavarovanega mokrišča je brez odločbe Zavoda za gozdove in pisnega mnenja občinske komisije prepovedana katerakoli dejavnost poseka (tudi sanitarnega), odstranitve drevnine, odlaganje začasnih deponij zemlje ali gnoja, izkopavanja in zasipanja terena (še posebej z odpadnim materialom). Pri negi gozda ob poteh je potrebno biti pozoren na drevesa posebnih oblik. Pomembna je nega vsebinsko in vertikalno bogatega gozdnega roba. Gozdna proizvodnja (gojenje, varstvo, posek, še zlasti spravilo) se izvaja pozimi (zmrznjena tla) oziroma v suhem, ko je tudi obiskovalcev manj.«

Preprečevanje neskladnih, neuskkljenih dejavnosti – primer dobre prakse:

Lastnik gozda je posekal drevje na pobočju iz lehnjaka, neposredno nad mokriščem. Z običajnim spravilom lesa s traktorjem, kjer bi vlačil debela preko lehnjaka in navzdol čez mokrišče, bi povzročil nepopravljivo škodo. S pravočasnim posredovanjem Društva za varstvo okolja Bled in s pomočjo ozaveščenih občanov smo les ročno spravili navzgor, stran od mokrišča. Nastali položaj na terenu smo uspešno razrešili. Ostalo pa je vprašanje vsaj minimalnega, simboličnega nadomestila lastniku za omejitve pri gospodarjenju (dodaten razrez lesa, več kala, zahtevnejše in dražje spravilo). Lastniku je pripadla skromna državna gozdarska subvencija. Državna in lokalna naravovarstvena nadomestila žal še niso urejena.

Ker je nahajališče gozdne združbe na prvi obsavski terasi in se različne razvojne faze gozda (mladovje, letvenjak, drogovnjak, debeljak, raznodobni gozd) razprostirajo neposredno ob poti, je najprimernejše mesto za postavitve informacijske table na ostrem desnem ovinku, kjer se dovozna pot spusti po pobočju Brja v dolino.

Sicer pa je mesto za postavitve informacijske table s predstavitvijo še ostalih gozdnih združb, gozda v celoti in gozdnega prostora nasploh na samem vhodu v dolino.

Posamezne gozdne združbe po potrebi lahko predstavimo z označevalnimi tablami neposredno ob poti.

e. Rastišče loeselove grezovke

Loeselova grezovka sodi med kukavičevke ali Orchidaceae, ki jih kot njihove večje iz cvetličarn poznane sorodnike radi imenujemo kar orhideje.

Je majhna, do 20 cm visoka in med ostalim barjanskim rastjem težko opazna rastlina. Ima dva bleščeča suličasta lista. Cveti od maja do junija. Na stebelu požene do deset majhnih, rumenkastih cvetov. Suho steblo z okroglimi vretenastimi plodovi se pogosto ohrani do naslednjega cvetenja.

Grezovka je tipična rastlina bazičnih nizkih barij. V Sloveniji je poznanih okoli dvajset nahajališč. Na Gorenjskem raste grezovka v Brjeh pod Bregom in pri Podhomu. Rastišče v Brjeh je eno močnejših, saj na njem običajno požene okoli dvajset rastlin. Obenem pa število rastlin kaže na izredno ogroženost grezovke, ki je enako kot lehnjakotvorni izviri prednostna vrsta, ki se varuje preko omrežja Natura 2000.

Zaenkrat rastišče še ni neposredno ogroženo zaradi zaraščanja. Enako kot za barje velja, da je treba fizično preprečiti dostop z motornimi vozili v bližini in na rastišču. Rastišče bi lahko ogrozilo tudi povečano teptanje ruše zaradi obiskovanja in iskanja rastline. Iz tega razloga bi zelo hitro lahko prišlo do nenamernega uničenja rastišča. Nabiranje že manjšega števila rastlin, bi lahko pomenilo lokalno izumrtje vrste. Ohraniti je treba obstoječi vodni režim na rastišču.

f. Rastišče rezike

Rezika sodi v družino travam podobnih ostričevk (Cyperaceae). Je trajnica z močno koreniko in pritlikami. Značilni zanjo so okrog 1,5 cm široki in do 2 m dolgi listi. Prepognjeni so v obliki črke V, po robovih in pregibu pa so ostro žagasto napiljeni. So modro zelene barve, njihova konica se prevesi. Del listov prezimi, tako da lahko reziko opazujemo preko vsega leta. Cvetoče rastline najdemo od junija do avgusta. Na do 1,5 m visokih cvetnih steblih zrastejo majhni rumeno rjavi cvetovi združeni v latasta socvetja. Sijoči temno rjavi plodovi so veliki kot proso. Rezika za svoj obstoj potrebuje apnenčasto podlago in veliko vode.

V Sloveniji je poznanih približno dvajset nahajališč te ranljive vrste. Večina jih je v okolici Bleda, vendar gre pogosto le za nekaj kvadratnih metrov velike površine. V Brjeh je eno največjih rastišč rezike v Sloveniji, kjer vrsta prerašča nekaj arov veliko površino. Rastišče se nahaja na dnu doline, v nekdanji strugi reke Save Dolinke. Gosti sestoji rezike tvorijo habitatni tip karbonatnih nizkih barij, ki ga Direktiva o habitatih uvršča med prednostne habitatne tipe Nature 2000.

Veliko grožnjo rezišču predstavljata potencialni dotok gnojil s kmetijskih površin na zgornji terasi in zaraščanje. Na rastišču bi bilo smiselno postopno in ob monitoringu vitalnosti rezike ter prisotnosti ostalih vrst uvesti tradicionalno rabo, to je košnjo rezišča za konjsko krmo. S tem bi preprečili

počasno zaraščanje, morda pa bi košnja prispevala tudi k zmanjševanju številčnosti trsa, ki se je zadnja leta začel pojavljati med reziko. Na rastišču je treba ohranjati nespremenjen vodni režim. Vrsta je zaradi robustnega habitusa in mnogo številčnejše populacije sicer manj ogrožena zaradi ogledovanja rastišča kot loeselova grezovka, vendar pa prosta hoja po rastišču ni sprejemljiva

Rastlina je zanimiva zaradi imena, povezanega z obliko listov, posebnosti rastišča, evropske ogroženosti in iz etnobotaničnih vidikov. Smiselna je predstavitev s samostojno tablo, obenem pa tudi zavarovanje rastišča, kot je opisano pri bazičnem nizkem barju.

g. Rastišča številnih drugih ogroženih rastlinskih vrst (npr. moknati jeglič, črnikasti sitec, brstična lilija, močvirski meček, navadna mastnica, več vrst orhidej itd.)

Brje je zelo raznoliko. Tu najdemo zelo vlažna, barjanska območja, travišča, grmišča, gozd, izvire, reko. Temu sledi tudi zelo pestra flora s številnimi ogroženimi ali zavarovanimi vrstami. Brje je del Botanično pomembnih območij Slovenije. Obiskovalce Brja po dosedanjih izkušnjah iz vodenih ogledov posebej pritegnejo prej naštete vrste. Moknati jeglič je spomladi s svojimi rožnatimi cvetovi med temno zelenimi šopi črnkastega sitovca izredno markanten. Sledijo mu belo rdečkasti cvetovi razmeroma številčne močvirnice. Kasneje pa so zanimiva predvsem travišča s številnimi orhidejami, močvirskim mečkom in posameznimi brstičnimi lilijami. Običajnega obiskovalca privlačijo predvsem rastline z velikimi, barvitimi cvetovi, ne glede na njihovo redkost ali ogroženost. Mesojeda navadna mastnica je vrsta, ki je posebej primerna za razlago ekstremnih življenjskih pogojev na barjih. Je precej pogostejša od loeslove grezovke, ima barvite cvetove, predvsem njen način dodatne prehrane pa v obiskovalcih zbudi pozornost.

Usmeritve za ohranjanja življenjskega prostora teh vrst so bile že podane pri bazičnih nizkih barjih in suhih traviščih. Vendar pa je večina od ogroženih vrst izredno slikovita in privlačna za nabiranje. V Sloveniji je razmeroma običajno, da se ne trga visokogorskega cvetja. Do izjemnih rastlin nižinskih predelov se tak odnos še ni vzpostavil v zadostni meri. Pri morebitnem načrtovanju povečanega obiska Brja je zato obiskovalce nujno treba obveščati, vzgajati, usmerjati in morda celo pasivno omejevati v gibanju, tako da bo dovolj predelov z ogroženimi vrstami ostalo nedotaknjeno.

Navadna mastnica je v Brjeh razmeroma številčna, vendar pa verjetno tudi ena najbolj zanimivih rastlin za obiskovalce. Prodaja

mesojedih rastlin v cvetličarnah lahko spodbudi obiskovalce k izkopavanju in poskusom gojenja mastnic. Morebitna označitev rastline naj ne bo postavljena na mestu, kjer mastnice najbolj množično uspevajo in naj obiskovalce opozarja in odvrta od izkopavanja. V primeru označitve je treba spremljati številčnost rastline in po potrebi odstraniti oznake.

h. Nekdanja struga reke Save Dolinke

Rečna dolina v Brjeh je dovolj široka, da reki omogoča kar nekaj naravne dinamike. Franciscejski kataster tako kaže, da je bil v Brjeh nekoč rečni otok. Nekdanja rečna struga je še danes dobro vidna. Na mestu, kjer pot doseže spodnjo teraso, se začne depresija koritaste oblike, ki se vleče naprej do zadnjih lehnjakotvornih izvirov. Oblika terena še pripomore k nastanku močvirnih barjanskih površin. Zaradi zajezitve HE Moste, ki je ustavila dotok proda, Sava Dolinka danes predvsem pogloblja svojo strugo. To vodi v nastanek razmeroma nestabilne desne brežine, ki pa se vendarle ne posipa v tolikšni meri, da bi bilo Brje zaradi tega ogroženo. V veliki meri je preraščena z reziko, upoštevati je potrebno varstvene usmeritve za rezišče.

Nekdanja struga reke Save Dolinke je iz obstoječe poti vse slabše opazna, ker se je med njo in potjo močno razraslo grmovje. Na primernem mestu bi ga bilo smiselno odstraniti in izboljšati pogled na nekdanjo strugo in na rezišče.

Usmeritve za upravljanje in urejanje

Tradicionalna kmetijska raba Brja je skoraj povsem opuščena, travišča in mokrišča se postopno zaraščajo. Lastniki so o režimu zavarovanega območja slabo obveščeni, kontakti med njimi in naravovarstveno službo niso vzpostavljeni. Zaradi odmaknjenosti od naselij je Brje privlačno zbirališče in taborišče različnih skupin, kar povzroča precejšnjo škodo na občutljivih habitatih. Pot je dovolj dobra, da omogoča dostop z vozili, občasna vožnja izven poti pa povzroča zelo veliko škodo na mokriščnih habitatih. Sistematično spremljanje stanja narave v Brjeh še ni vzpostavljeno.

V Brjeh bi bilo treba v prvi vrsti vzpostaviti ustrezno upravljanje, za tem ozaveščanje javnosti o naravnih kvalitetah in vedenju v naravi, nazadnje pa tudi ustrezno urejanje in s tem odpiranje prostora za javnost.

Upravljanje Brja je predvsem časovno zelo zahtevna naloga. Treba bi bilo vzpostaviti ustrezne kontakte z lastniki in izvajati košnjo oziroma odstranjevanje grmovja. Spremljanje kvalitete vode zahteva določene laboratorijske teste. Upravljanje z območjem bi bilo treba ustrezno predstaviti javnosti, ki jo je treba

izobraževati (le tako bo Brje lahko cenila) in spodbujati k varovanju območja.

Smiselnost širšega urejanja Brja je trenutno vprašljiva. Obstoječe table so bile že zelo kmalu po postavitvi polomljene in seveda obnovljene. Društvo za varstvo okolja Bled je že večkrat odstranilo smeti iz Brja, kar pomembno prispeva k

zmanjševanju smetenja in bolj pozitivnemu odnosu obiskovalcev do narave.

Martina Kačičnik Jančar, univ. dipl. bio in Miro Kapus, univ. dipl. ing. gozd na podlagi smernic Zavoda za naravo Kranj in Zavoda za gozdove Bled

Zakaj bi nezakonito ograjo okrog Vile Rog morali odstraniti?

Marsikdo se upravičeno sprašuje, kako je mogoče, da po skoraj enem letu nezakonita ograja okrog Vile Rog še vedno ni odstranjena. Poseg je v jasnem nasprotju s prostorskimi akti, ki prepovedujejo vsakršno ograjevanje kakor tudi v nasprotju z Zakonom o vodah, ki zagotavlja prost dostop do priobalnega pasu. Zato je Občina Bled vložila prijavo na ustrezne inšpekcije. Postopek se je zaradi pritožb investitorja precej zavlekel, sedaj pa se tik pred koncem žal ponovno zatika.

Kronologija dogodkov:

8.12. 2006 Občina vloži prijavo na Gradbene inšpekcije v Radovljici in Kranju, na kulturni inšpektorat, v vednost tudi ZVKD in ZRSVN.

8.1. 2007 Gradbeni inšpektor z odločbo zahteva rušitev ograje do 31.3.2007

19.1. Investitor se pritoži zoper odločbo na Ministrstvo za okolje in prostor

27.2. Ministrstvo za okolje in prostor vrne zadevo v ponovno odločanje na prvo stopnjo.

20.4. Gradbeni inšpektor ponovno izda odločbo, na katero se investitor zopet pritoži.

Preko 2000 občanov in obiskovalcev Bleda podpiše poziv Ministrstvu za okolje in prostor, naj v zadevi čim prej odloči in omogoči odstranitev nezakonite ograje.

Ministrstvo pritožbo dejansko zavrne.

24.05.2007 je bil izdan sklep o dovolitvi izvršbe, z rokom 20.06.2007 za odstranitev ograje.

Do odstranitve nezakonito zgrajene ograje še vedno ni prišlo. Po neuradnih informacijah naj bi investitor sprožil upravni spor, ki pa ne zadrži izvršbe, zato ni več ovir za rušitev.

Ker ne gre zgolj za črno gradnjo, pač pa tudi za načelno vprašanje prostega dostopa do jezera in ker je ta poseg upravičeno precej razburil tako občane Bleda kot obiskovalce, moramo storiti vse, kar je v naši moči, da se nezakonita ograja čim prej odstrani.

V Listi za ljudi in prostor smo zato predlagali, da občinski svet sprejme poziv Gradbenemu inšpektoratu v Radovljici, da brez odlašanja izda nalog za rušitev nezakonito postavljene ograje in s tem omogoči prosti dostop do jezera. Obenem razumemo to kot jasno zavezo Občine Bled, da ne bo »barantala« za višino ograje, ker za to tudi nima zakonske pravice. Prostorski akti so jasni in obvezujoči za vse – tudi za Občino.

Slavko Ažman

ZAVest je glasilo blejskih in gorjanskih civilnih pobud. Njeno poslanstvo je širjenje težje dostopnih informacij javnega značaja in posredovanje predvsem kritičnih, a konstruktivnih mnenj občanov. Skozi ZAVest želimo obveščati o vseh pomembnih dogajanjih v kraju, ki zadevajo kvaliteto življenja tukajšnjih prebivalcev. Zavzema se za ohranitev naravnih, krajinskih, kulturnih in simbolnih vrednot Bleda in širše okolice. ZAVest ni povezana s kakršnokoli politično, filozofsko ali versko ideologijo ali organizacijo.

Zavest je vpisana v razvid medijev Ministrstva za kulturo RS pod zaporedno številko 931.

Uredniški odbor: Miloš Ažman, Slavko Ažman, Tina Hauptman, Dani Ferčej, Marjan Kalan, Ljuba Kapus, Marisa Monti, Janko Rožič, Miha Žvan; Oblikovanje: Peter Dolenc; Tisk: Medium

Blejecem je pomemben blejski prostor, a je najbrž prav, da razmišljamo tudi o sosednjem prostoru, saj od table, da je Bled za nami, ni konec sveta. In ker na oblastniške in kapitalske ideje ni nihče imun, tokrat razmišljam o radovljiškem prostoru.

Dne 5.9.2007 pa je bila v mali sejni dvorani občine Radovljica prej omenjena javna obravnava predloga prostorskega reda za občino Radovljica. Občina se trudi hiteti s postopkom, ki poteka po starem zakonu tako zelo, da krajevnim skupnostim ni omogočila sestati se in razpravljati o dokumentu. Razlog za hitrost pa tiči drugje. Po starem zakonu je možno (po zgledu sprememb planov) opraviti nabor želja, predlogov in pobud, jih zapakirati v »dokument« in ga poimenovati Prostorski red. To z urbanizmom nima nobene zveze, saj urbanizem ni reševanje paketa pobud, pač pa prostorsko načrtovanje. Ali bodo Janezova, Ivanova in Zlatkova parcela zazidljive ali ne, ne more biti razlog za pripravo takega dokumenta, seveda pa zaradi prostorskega načrtovanja lahko tudi te parcele postanejo zazidljive.

V tej točki je ponovno potrebno zaščititi javni interes. Zato odločno protestiram, da se ob cesti Lesce – Bled v območju od hipodroma do odcepa proti Šobcu (območje se imenuje Mivka) zemljiščem spremeni namembnost v stavbna zemljišča, ker:

1. je to ustvarjanje nove razpršene gradnje,
2. je predlog v nasprotju s urbanističnimi listinami (Atenska listina, agenda MP, Leipziška konvencija, ki je bila podpisana v okviru priprave za predsedovanje uniji), vse pa utemeljujejo pogoje za širjenje naselij. Ta sprememba je poseg v naravno ločnico med dvema naseljema, ki sta ločeni z dolino reke in terasami nekdanjih meandrov,

3. je evidentno, da stavbna zemljišča niso namenjena reševanju in razvoju območja in njegove osnovne namembnosti, to je rekreacijskih površin s konjerejo in vzporednimi dejavnostmi (rekreativno jahanje, hipoterapija, preskakovanje ovir...),
4. sta v določenem območju za turizem, za katerega je predviden LN, najmanj dve naravni vrednoti (rastišči navadne rezike pod hipodromom) ter ekološko pomembno območje z imenom Sava Bohinjka in Sava Dolinka – širše območje sotočja,
5. je predlog posledično v nasprotju s študijo, ki jo je pripravil Zavod za varstvo narave Kranj (avtor Metod Rogelj), v kateri so evidentirana mokrišča. Glede na dejstvo, da sta bili dve mokrišči v preteklosti že izgubljeni, je NEDOPUSTNO, da bi kakorkoli vplivali na preostala mokrišča,
6. ker menim, da Zavod za varstvo narave pri izdaji smernic ni bil seznanjen, da gre za nov projekt hotelskega naselja ob cesti Lesce – Bled, ki naj bi (po izjavi predstavnice občine) »osmisli turistično cesto Lesce – Bled« ???,
7. je to poseg v zaščiteno območje reke Save, saj zaščita zajema ne le reko, ampak vso obrežno območje, vključno z omenjenimi mokrišči.

Smemo sklepati, da je tudi sicer v gradivu takih mivk, glenc in peskovnikov še več, poleg bistroumnih nesmislov, da naselje Hraše potrebuje obvoznico. Prav rad bi vedel, tako kot radovljiški občinski svetnik, arhitekt Janez Urbanc, kakšna študija, kakšnega eksperta to utemeljuje.

Menim, da ni primerno vsaki ideji kapitala takoj servilno pripraviti teren. Menim celo, da to ni etično. To pišem zato, da ne bi na koncu od vsega ostala še ena kapitalna napaka.

Damjan Jensterle, arhitekt

VABILO NA ARHITEKTURNO URBANISTIČNO DELAVNICO

Ena od ključnih posebnosti Bleda je, da se tu narava in arhitektura ne samo dopolnjujeta, temveč tudi prežemata in nadgrajujeta. Kako bi izgledal otok brez stavb in grajska skala brez gradu? Tudi v teh najbolj izbranih, simbolnih točkah Bleda arhitektura podeli naravi tisti ključni poudarek.

Dejstvo pa je, da je v preteklosti dostikrat prišlo do prenatrjenih in premalo premišljenih odločitev, ki so grobo posegle v ta občutljivi prostor. V Listi za ljudi in prostor smo mnenja, da je na prostorskem področju nujno dolgoročno načrtovanje in ne stalni popravki in posegi v PUP na pobudo posameznih investorjev in to brez upoštevanja vpliva takih posegov na celoto. Seveda je potrebno upoštevati tudi interese investorjev, vendar pa morajo biti novi objekti umeščeni v prostor tako, da bodo prispevali h kakovosti življenja na Bledu in ne da bodo prostor trajno siromašili.

Na našo pobudo bo v sodelovanju z občinama Bled in Gorje, Ministrstvom za okolje in prostor v novembru potekala arhitekturno urbanistična delavnica, v okviru katere bodo priznani slovenski strokovnjaki pripravili izhodišča za dolgoročni prostorski načrt obeh občin. Z arhitekturno urbanistično delavnico želimo zaustaviti proces pustošenja blejskega prostora. To je najbolj zanesljiva in hitra pot do kakovostnih splošnih in konkretnih prostorskih usmeritev in idejnih rešitev. Urbanistični, arhitekturni, krajinski, prometni,

turistični, pravni, ekonomski, socialni in drugi strokovnjaki delavnice bodo ob sodelovanju najširše javnosti pripravili odgovore na ključne urbanistične dileme, kot so prenova vaških jeder, ureditev jezerske obale in zmanjšanje obremenitve jezera, določitev območij, kjer so možnosti za razvoj določenih dejavnosti ter ureditev prometa vključno z vprašanjem garažnih hiš, promenade in obvoznic.

Trasa južne obvoznice je v glavnem sicer že določena z državnim lokacijskim načrtom, vendar pa je predviden potek izredno neugoden predvsem za krajanje Mlina. Od delavnice pričakujemo konkretne strokovne predloge, ki bodo sprejemljivi za vse občane Bleda - torej tudi Mlinane. Ministrstvo za okolje in prostor se je s takim načinom izboljšanja izvedbe južne obvoznice strinjalo, saj to ne bi pomenilo zamika izvedbe južne razbremenilne ceste. Skupaj s strokovnjaki delavnice bomo občani Bleda in Gorij proučili tudi najprimernejšo traso severne razbremenilne ceste. Šele ko bo izbrana na lokalni ravni, bo država lahko uvrstila v načrt financiranja tudi severno obvoznico, ki bo prometno bolj obremenjena in cenejša od južne. Potrebni sta obe.

Da bo delavnica dejansko upravičila velika pričakovanja je pomembno sodelovanje vseh, ki nam ni vseeno za prostor Bleda in Gorij.

Slavko Ažman, podžupan občine Bled, Lista za ljudi in prostor

ARHITEKTURNO URBANISTIČNA DELAVNICA, HOTEL KRIM, BLED:

- **Četrtek, 22.11.2007 ob 17.00 uri:** Sprejem udeležencev s strani županov obeh občin in odprtje delavnice
Posvet: PROSTORSKI VPOGLEDI NA BLEDU IN V GORJAH; Trajnostni razvoj, v katerem so naravne in kulturne vrednote konkurenčna prednost.
- **Petek, 23.11.2007 ob 20.00:** Predstavitev razvojnih interesov gospodarstvenikov na Bledu in v Gorjah
- **Sobota, 24.11.2007 ob 20.00:** Predstavitve in pogovor: Parki in zavarovana območja, izziv trajnostnega razvoja: Triglavski narodni park in Notranjski regionalni park

Nadaljevanje delavnice bo v času od 10.1. do 13.1.2008

